

The impact of Instagram social network on the lifestyle of family and military personnel (Case study: a naval residential complex)

Javad Dadashzadeh¹, Ruhollah Farzam², Mohammad Mehdi Mohammad³, Abbas gorzin⁴

Abstract

purpose

The coming of new technologies into human life, in every age and period, has had an impact on individual life and, consequently, on public culture and all aspects of social life, from economics and politics to family and so on. As much as technology has a positive effect on our lives, it can also have a negative effect. However, excessive use of technology may affect our lifestyle more than anything else. In this regard, the main purpose of this study is to investigate the impact of Instagram social network on the lifestyle of family and employees of Nadaja and provide appropriate solutions to deal with threats in this area.

Method

The present study is applied in terms of purpose and has a descriptive-analytical nature. The statistical population of the present study included Nedaja personnel and their families in Tehran. The sample population in this study was random. In order to determine the sample size, 15 questionnaires were piloted and the sample size was 40 subjects based on the Cochran formula. The most important data gathering tool was questionnaire and its validity was endorsed by experts and its reliability was calculated with Cornbach which was .83.

Findings

The findings of systematic regression indicated the direct impact of Instagram on family, political, religious and economic aspects in growing order.

Conclusion

Based on the results of this study, the social network Instagram affected all four aspects of employees' lifestyles and the greatest impact of this network was on the family dimension for which solutions are provided.

Key word : Social network, Military organ, Family, Instagram, Opportunity

1 . Ph.D. Candidate in Strategic Management, National Defense University, Tehran, Iran.

Corresponding Author: Email: dadashzadehjavad@gmail.com

2.MSc. Student in geopolitics, Dafos Command and Staff University, Tehran, Iran

3 .MSc. Student in computer software, University of Science and Culture, Tehran, Iran

4.MSc. Media management, Payame Noor University of West Tehran, Tehran, iran

تأثیر شبکه اجتماعی اینستاگرام بر ابعاد سبک زندگی کارکنان نظامی (مورد مطالعه: یکی از شهرک‌های نظامی نداجا)

جواد داداش زاده^۱، روح الله فرزاد^۲، محمد مهدی محمد^۳، عباس گرزین^۴

چکیده

هدف: ورود فناوری‌های جدید به زندگی انسان، در هر عصر و دوره‌ای بر زندگی فردی و به تبع آن بر فرهنگ عمومی و تمام مظاهر زندگی اجتماعی از اقتصاد و سیاست و خانواده تأثیرگذار بوده است. فناوری به همان اندازه که تأثیر مثبت در زندگی ما دارد، می‌تواند تأثیر منفی هم داشته باشد. البته استفاده‌ی زیاد از حد از فناوری بیش از همه ممکن است که در سبک زندگی ما تأثیرگذار باشد. در این راستا هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تأثیر شبکه اجتماعی اینستاگرام بر ابعاد سبک زندگی کارکنان نظامی (مطالعه موردی: یکی از شهرک‌های نظامی نداجا) است.

روش: تحقیق حاضر به لحاظ هدف، کاربردی است و ماهیت توصیفی-تحلیلی دارد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل فرماندهان، مسئولین و کارکنان ستاد تهران نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران به همراه خانواده هایشان بودند. روش نمونه گیری در پژوهش حاضر نمونه گیری تصادفی ساده بود. جهت تعیین حجم نمونه در مرحله پیش آزمون تعداد پانزده پرسشنامه به طور آزمایشی مورد بررسی قرار گرفت که پس از اطمینان از پایایی پرسشنامه، حجم نمونه با توجه به فرمول کوکران ۴۰ نفر تعیین گردید. مهم‌ترین ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بود و روایی آن توسط متخصصان تأیید و پایایی آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای ۸۳ / ۰ بود.

یافته‌ها: نتایج رگرسیون گام‌به‌گام بیانگر تأثیر مستقیم اینستاگرام بر هر چهار بعد مذهبی، سیاسی، اقتصادی و خانواده بود؛ و در گام اول بعد خانواده بیشترین تأثیر را پذیرفت و پس از آن بعد سیاسی، مذهبی و اقتصادی به ترتیب تأثیر پذیرفتند.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش شبکه اجتماعی اینستاگرام بر هر چهار بعد سبک زندگی کارکنان مؤثر بوده و بیشترین تأثیر این شبکه بر بعد خانواده بود که در نهایت هم‌راستا با این نتیجه راهکارهایی نیز ارائه گردید.

واژگان کلیدی: شبکه اجتماعی، خانواده، اینستاگرام، سبک زندگی، کارکنان نظامی.

۱. دانشجوی دکتری رشته مدیریت راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران، نویسنده مسئول، ایمیل: dadashzadehjad@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد ژئوپلیتیک، دانشگاه فرماندهی و ستاد دافوس، تهران، ایران

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد رشته کامپیوتر نرم افزار، دانشگاه علم و فرهنگ، تهران، ایران

۴. کارشناس ارشد مدیریت رسانه، دانشگاه پیام نور تهران غرب، تهران، ایران

مقدمه

وقتی به گذشته نگاه می‌کنیم و وسایل ارتباطی آن زمان را با این دوره مقایسه می‌کنیم، می‌بینیم که تکنولوژی چقدر باعث پیشرفت در کارها و زندگی شده است. وسایل ساده ارتباطی آن دوره اصلاً قابل قیاس با وسایل ارتباطی این دوره نیست، وسایلی از قبیل نامه و تلفن‌های ساده اولیه، کار را دشوار می‌کرد؛ ولی اکنون پیشرفت تکنولوژی باعث سریع‌تر شدن بسیاری از کارها شده، وسایلی که می‌توان با آن تمام کارها را در مدت خیلی کم انجام داد (مقتدایی، ۱۳۹۳). هم‌زمان با دسترسی روزافزون و گسترده افراد به فناوری‌های نوین ارتباطی (اینترنت، ماهواره، تلفن همراه) تغییراتی در روابط اجتماعی آن‌ها ایجاد شده و اینترنت بخش مهمی از فعالیت‌های آموزشی، شغلی و فراغتی آن‌ها را به خود اختصاص داده است. به این جهت این احتمال وجود دارد که بهره‌مندی از این پدیده بر نوع کنش‌ها، اولویت‌ها و جهت‌یابی آن‌ها تأثیر داشته باشد (نالوا^۱ و آناند^۲، ۲۰۰۳). از نظر دیمگیو^۳ «اینترنت» شبکه‌ای الکترونیکی از شبکه‌هایی است که خانه‌ها و دفاتر کاری را به یکدیگر متصل می‌سازد و مردم از آن برای تبادل پست الکترونیک، مشارکت در فضاهای تعاملی گوناگون و مشاهده سایت‌های اطلاعاتی (شبکه گسترده جهانی) بهره می‌گیرند (دیمگیو و دیگران ۲۰۰۱).

مهم‌ترین ویژگی فناوری‌های ارتباطی نوین این است که بیشتر جلوه‌های فرهنگی را با همه تنوعشان در قلمرو خود جای می‌دهند. همه جلوه‌های فرهنگی، از بدترین تا بهترین و از نخبه‌گراترین تا مردمی‌ترین در این جهان دیجیتالی گرد هم می‌آیند. تنها حضور در این سیستم یکپارچه، قابلیت انتقال و اجتماعی شدن پیام را امکان‌پذیر می‌سازد. از دیدگاه جامعه، ارتباطات الکترونیکی، ارتباط هستند. از همین رو است که این سیستم چنان نقش مهمی در تأثیرات اجتماعی مختلف دارد. تکنولوژی‌های نوین ارتباطی - اطلاعاتی، با فراهم آوردن امکان پیدایی جامعه شبکه‌ای که افراد و جوامع را در قالب‌های تازه، هویت‌های تازه بخشیده است (دیمگیو و دیگران ۲۰۰۱).

شبکه‌های اجتماعی یکی از ابزارهای امروزی است که به‌شدت به اینترنت وابسته است و برای استفاده از آن کاربران باید از اینترنت بهره ببرند، شبکه‌های اجتماعی نقش پررنگی در دنیای امروز دارند که نمی‌توان آن‌ها را نادیده گرفت. افراد بسیاری در سنین و گروه‌های اجتماعی متفاوت، در شبکه‌های اجتماعی مجازی کنار هم گرد می‌آیند و از این طریق، با وجود فاصله‌های بسیار دور از هم در دنیای واقعی، با هم ارتباط برقرار می‌کنند. این شبکه‌ها بر ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی افراد تأثیرگذارند و به همین دلیل، در حال گسترش‌اند و در آینده، به مراتب نقش بیشتر و مهم‌تری را در زندگی بازی خواهند کرد. به این ترتیب در جامعه امروزی، فناوری نوین ارتباطی و شبکه‌های اجتماعی نه تنها زندگی مادی و اقتصادی مردم، بلکه چارچوب‌های نمادین آن‌ها را نیز دگرگون می‌سازد (لشکرآرا و برزویی، ۱۳۸۹).

1.Nalwa
2.Anand
3.DiMaggio

در کشورمان ایران نیز طبق برخی آمارهای رسمی و غیر رسمی بیشتر کاربران شبکه اجتماعی به ترتیب در اینستاگرام و تلگرام و توئیتر، فیس بوک و شبکه‌های مجازی ایرانی (سروش و آی‌گپ، بله و ...) حضور دارند آمار دقیقی از تعداد این کاربران وجود ندارد اما بر اساس همین آمار رسمی و غیررسمی در مجموع بیش از ۵۰ میلیون ایرانی در شبکه‌های اجتماعی مختلف عضویت داشته و فعالیت دارند؛ و به دلیل فیلتر نبودن اینستاگرام نسبت به بقیه ابزارهای فضای مجازی از اقبال بیشتری برخوردار بوده و تأثیر بیشتری بر خانواده‌های ایرانی می‌گذارد و میزان استفاده از اینستاگرام نسبت به دیگر ابزارهای فضای مجازی با توجه به موضوع فیلترینگ خیلی بیشتر است (زکایی و خطیبی، ۱۳۹۵).

تأثیری که اینستاگرام بر سبک زندگی می‌گذارد را می‌توان با چند مورد بررسی قرارداد به‌عنوان مثال این تأثیرات بر خانواده، مسائل پیرامون خانواده از جمله پوشش، روابط در خانواده، همچنین بر مباحث سیاست، مسائل اقتصادی، همچنین مسائل مربوط به معنویت و مذهب بیان کرد؛ که بر هر کدام از این مؤلفه‌ها هم می‌تواند تأثیر مثبت و هم منفی داشته باشد (زکایی و خطیبی، ۱۳۹۵). مؤلفه‌های تأثیرگذار در سبک زندگی اسلامی، از دیدگاه رهبر انقلاب در پنج حوزه فکر و اندیشه، خلیقات فردی، خانواده، خلیقات اجتماعی و کسب و کار دسته‌بندی می‌شود (دیدار مقام معظم رهبری با جوانان، ۱۳۹۱)

با توجه به مطالبی که در بالا بیان شد و اهمیت موضوع شبکه اجتماعی و تأثیرگذاری آن بر زندگی انسان و با توجه به اینکه رهبر معظم انقلاب نیز تأکید فراوان داشته‌اند که موضوع سبک زندگی و عوامل مؤثر بر آن مورد بررسی قرار گیرد و این عوامل مشخص شود که یکی از این عوامل مهم فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی است بنابراین می‌توان دغدغه این مقاله را بررسی کامل تأثیر شبکه اجتماعی (اینستاگرام) و تأثیر آن بر ۴ مؤلفه انتخابی (زیرمجموعه‌ای از مؤلفه‌هایی که توسط رهبری بیان شده است) از سبک زندگی و موضوعات پیرامون این مسئله نامید. همچنین با توجه به اینکه تاکنون هیچ‌گونه مطالعه ساختارمند و عمیقی در رابطه با موضوع مورد مطالعه این پژوهش انجام نگرفته است پژوهش حاضر به بررسی تأثیر شبکه اجتماعی اینستاگرام بر ابعاد سبک زندگی کارکنان نظامی ستاد تهران نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران به همراه خانواده هایشان در سال ۱۳۹۸-۱۳۹۹ پرداخته است.

پیشینه پژوهش

محتوایی که هر لحظه در رسانه‌های اجتماعی منتشر می‌شود، برخلاف رسانه‌های سنتی، بیانگر نظریات یک حزب یا ارگان خاص نیست؛ بلکه بازتاب عقاید و دیدگاه‌های افراد مختلف از سرتاسر جهان است. یک فرد سیاسی، همان‌قدر امکان استفاده از رسانه‌های اجتماعی را دارد که یک فعال محیط‌زیست، یک کارگر، یک معلم، یک کودک دبستانی و یک بیمار روانی، آن امکان را دارد. فرصت حضور و فعالیت در رسانه‌های اجتماعی، برای همگان یکسان است و هر

فردی می‌تواند رسانه شخصی خود را داشته باشد. اینکه عده‌ای از آن استفاده نمی‌کنند و یا امکان بهره‌مندی از آن را ندارند و عده‌ای دیگر نیز افراط می‌ورزند، بحث دیگری است. افراد در رسانه‌های اجتماعی، در جایگاه یک خبرنگار، اخبار را مخابره می‌کنند؛ مانند یک عکاس، عکس‌هایی را که گرفته‌اند، بارگذاری می‌نمایند؛ همانند یک رهبر سیاسی، بیانیه صادر می‌کنند؛ همچون یک رهبر مذهبی یا یک فیلسوف، مبانی فکری و عقیدتی خود را با دیگران مطرح می‌نمایند؛ احساسات، دل‌تنگی‌ها و شاید عقده‌های شخصی‌شان را بدون هیچ هراسی بیان می‌کنند و در کل، در گفتن و نوشتن و نشر دادن، آزاد هستند و این، امکانی است که در جهان فیزیکی وجود ندارد. بدین ترتیب، لیبرالیسم به شکل کامل در قالب یک زندگی دوم پیاده شده است.

از طرف دیگر، شبکه‌های اجتماعی برای هر شخص، به این معناست که افراد به‌تنهایی و از پشت دستگاه ارتباطی خود وارد دنیای مجازی شده و بر یکسری حساب‌های کاربری و پروفایل‌ها مالکیت دارند؛ درحالی‌که ممکن است فرد در دنیای واقعی، تملک چندانی نداشته باشد. این موضوع، ضمن اینکه بر جذابیت فضای مجازی می‌افزاید، بر میزان فردگرایی انسان نیز دامن زده و او را خودمحورتر خواهد کرد. گرایش افراد به‌سوی استفاده از تبلت‌ها و گوشی‌های هوشمند، خودبه‌خود زمان حضور آن‌ها در فضای مجازی را افزایش خواهد داد. در طی یک بررسی، در کشور آمریکا مشخص شد مردانی که از دستگاه موبایل خود به رسانه‌های اجتماعی وارد می‌شوند، تقریباً ۱/۵ ساعت در روز بیشتر از مردانی که از رایانه شخصی برای انجام این کار استفاده می‌کنند، در رسانه‌ها زمان می‌گذرانند. برای زنان نیز آمار مشابهی به‌دست‌آمده است (سرور، ۱۳۹۲).

شبکه‌های اجتماعی، تعامل فرزندان با والدین را نیز دگرگون کرده‌اند. بر اساس تحقیقاتی، رابطه فرزندان و والدین آن‌ها در اینستاگرام بررسی شده است؛ در سنین ۱۷ - ۱۳ سالگی، ۶۵ درصد نوجوانان برای والدین خود درخواست دوستی ارسال می‌کنند؛ در سنین بالاتر، این میزان به ۴۰ درصد کاهش پیدا می‌کند؛ اما در سنین بالاتر از ۴۰ سال، تمایل فرزندان به انجام این کار مجدداً افزایش یافته، به ۵۰ درصد می‌رسد. همچنین، در تعاملات بین فرزندان و والدین، دختران بیشتر از پسران بر روی دیوار والدین خود آیت‌هایی را به اشتراک می‌گذرانند؛ درحالی‌که پسران ترجیح می‌دهند دریافت‌کننده باشند. علاوه بر این، در ارسال کامنت معمولاً این والدین هستند که ارتباط را آغاز می‌کنند و با افزایش سن فرزندان، درصد انجام این کار افزایش پیدا می‌کند. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که تأثیر رسانه بر رشد اجتماعی، به‌عواملی مانند تعامل با خانواده، همسالان، مدرسه و شبکه‌های ارتباطی بستگی دارد؛ برای مثال، هنگامی که رابطه کودک با خانواده‌اش رضایت‌بخش نباشد، به شبکه اجتماعی پناه می‌برد و درباره آنچه می‌بیند، به تخیل می‌پردازد. به‌گونه‌ای مشابه، پژوهش‌های کنونی نشان می‌دهد که استفاده از شبکه اجتماعی می‌تواند به درک کودک از خود و جامعه‌پذیری وی کمک

نماید؛ مثلاً استفاده از اینترنت و شبکه‌های مجازی برای مدارس منجر به آسان‌سازی تعاملات گروهی، همکاری و شکل‌گیری دوستی‌ها شده است (جاشوا^۱، چاکویر^۲، ۲۰۱۷).

(اکبریان، ۱۳۹۶) پژوهشی بر اساس افزایش استفاده از اینترنت و به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی موبایلی را مورد بررسی قرارداد که این روزها به‌رغم استفاده‌های مفیدی که دارد، در کنار اشتغال به کار طولانی والدین و تغییر نگرش والدین به تربیت فرزندان، موجبات دوری اعضای خانواده از یکدیگر را فراهم ساخته است به‌گونه‌ای که به‌رغم نزدیکی فیزیکی و در زیر یک سقف بودن در داخل خانواده، گاه فاصله عاطفی و معنوی زیادی را از یکدیگر تجربه می‌کنند و افراد خانواده کمترین مراودات و گفتگوی همدلانه را باهم دارند. این موضوع آسیب‌هایی را نیز در خانواده‌ها به وجود آورده که در کنار سایر عوامل مخرب در روابط خانوادگی، موجبات سست شدن بنیاد خانواده‌ها و طلاق عاطفی زوجین و کمرنگ شدن صمیمیت میان اعضای خانواده و همچنین گسترش شکاف نسلی را فراهم کرده است. کارشناسان علت بسیاری از خشونت‌های خانگی را نبود ارتباط و تعامل صحیح و گفتگوی همدلانه در بستر خانواده ذکر کرده‌اند. با توجه به این موارد به نظر می‌رسد تلاش برای به حداقل رساندن تهدیدهای شبکه‌های مجازی در کاهش سلامت و پایداری نهاد خانواده، ضرورتی انکارناپذیر است؛ و این مهم میسر نخواهد شد مگر از طریق توسعه روابط پایدار و صمیمیت و همدلی میان اعضای خانواده در بستر گفتگوهای صمیمی میان اعضای خانواده.

عباسی (۱۳۹۷) با پژوهشی اکتشافی پیرامون جهان فرهنگی کاربران ایرانی در شبکه اجتماعی اورکات علائق فرهنگی کاربران را مورد بررسی قرارداد. بر اساس نتایج این تحقیق، حوزه‌های موسیقی، فیلم، ادبیات غیربومی و نیز اجتماع‌های هنری- ادبی، سرگرمی- تفریحی و جنسی مورد توجه افراد بوده و دستیابی و یافتن شریک زندگی مهم‌ترین علت پیوستن کاربران ایرانی به این شبکه است. از این رو محقق بر اتخاذ یک سیاست هویتی مناسب و همه‌مشمول در کشور تأکید می‌کند.

قرایی آشتیانی، دهقان و رحیمی (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان اینترنت و هویت اجتماعی را انجام دادند. نتایج نشان داد میان دو گروه؛ دخترانی که از اینترنت استفاده کرده‌اند و آن‌هایی که استفاده نکرده‌اند به لحاظ هویت دینی، هویت قومی، هویت خانوادگی و هویت شخصی تفاوت معناداری وجود دارد و هویت دینی، قومی و خانوادگی در گروه اول ضعیف‌تر از گروه دوم می‌باشد. همچنین، هویت شخصی و خودانگاره افراد در گروه اول ضعیف‌تر از گروه دیگر مشاهده شد.

فیروزآبادی (۱۳۹۷) در پیمایشی، با مقایسه میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی در میان کاربران و غیر کاربران اینترنت، به این نتیجه رسیده است که کاربران اینترنتی نه‌تنها کمتر از غیر کاربران از دیگر وسایل ارتباط جمعی (تلویزیون، ماهواره، وی سی دی) استفاده نمی‌کنند؛ بلکه به‌طور معناداری، در استفاده از روزنامه، مجله، ماهواره و وی سی دی، از غیر کاربران جلوتر هستند.

1.Chukwuere

2.Joshua

نتایج پژوهش فرزانه و فلاحتی شهاب‌الدینی (۱۳۹۴) نشان می‌دهد که میانگین گرایش به شبکه‌های اجتماعی در حد متوسط رو به بالا است. نتایج آزمون مقایسه میانگین نشان می‌دهد که بین گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی برحسب پایگاه اقتصادی اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد بین متغیرهای میزان اعتماد اجتماعی و دیدگاه‌های خانواده با میزان گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد.

شادمانی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای تحت عنوان واکاوی چالش‌های زنان در فضای سایبری به واکاوی ابعاد خشونت علیه زنان در فضای مجازی پرداخت. وابستگی در ارتباطات مجازی انتشار اطلاعات خصوصی، آزار جنسی از جمله خطراتی است که متوجه زنان و دختران در فضای مجازی است. بر اساس نتایج پیشنهاد شده است که زنان و دختران از وبگردی‌های بی‌هدف و افشای اطلاعات شخص در فضای مجازی جلوگیری کنند که به میزان کمتری مورد خشونت قرار گیرند.

فتاحیان (۱۳۹۵) طی پژوهشی سعی در اثبات این موضوع دارد که اختلافات والدین و رفتار تحریک‌آمیز زنان دو عامل اصلی خشونت علیه زنان در فضای سایبری است. با توجه به نظریه یادگیری اجتماعی مشاهده و تجربه خشونت در کودکان اصلی‌ترین عامل بروز خشونت در بزرگ‌سالی است.

نای^۱ و ابرینگ^۲ (۲۰۰۰)، در پژوهشی، تأثیرات اینترنت را بر زندگی اجتماعی افراد موردسنجش قرارداد و از پیمایش وسیع خود این‌گونه نتیجه گرفته‌اند که هر چه زمان بیشتری صرف استفاده از اینترنت شده است میزان ارتباط در فضاهای مجازی کاهش بیشتری یافته است. این تأثیر حتی با تنها با صرف زمان کمی (۲-۵ ساعت) استفاده در هفته نیز مشهود است. به‌نحوی که هر چه این میزان بالاتر می‌رود، رویگردانی از رسانه‌های سنتی بیشتر می‌شود. همچنین این تأثیر به نسبت ساعات استفاده از اینترنت افزایش پیدا می‌کند: به عبارت واضح‌تر رسانه‌ها با اینترنت بر سر ساعت رقابت می‌کنند. جویسون^۳ (۲۰۰۸)، در پژوهش خود به دنبال این هدف است که چه چیزی در سایت‌های موردنظر وجود دارد که شخص را تحریک به ماندن در فضای شبکه می‌کند، اقدام به مصاحبه با کاربران شبکه‌ها نموده و خصوصیات شخصی، باورها، ارزیابی رفتار، نیازها و عوامل انگیزشی افراد را شناسایی کرده است. این مطالعه تعیین نمود که حفظ تماس دلیل استفاده افراد از فیس بوک است.

لارسن (۲۰۰۹)^۴، در پژوهش تجربی خود در باب جنسیت دریافت که تعامل در شبکه‌ها می‌تواند به تکرار و حفظ دوستی‌ها کمک کند، اما دختران بیش از پسران به نظرهای دریافت شده و اینکه از سوی چه کسی ارسال شده است توجه می‌کنند. ضمن آنکه در مجموع، برای تمامی کاربران حائز اهمیت است که نظرهای دریافت شده از سوی دوستان یا

1.Nay

2.Ebering

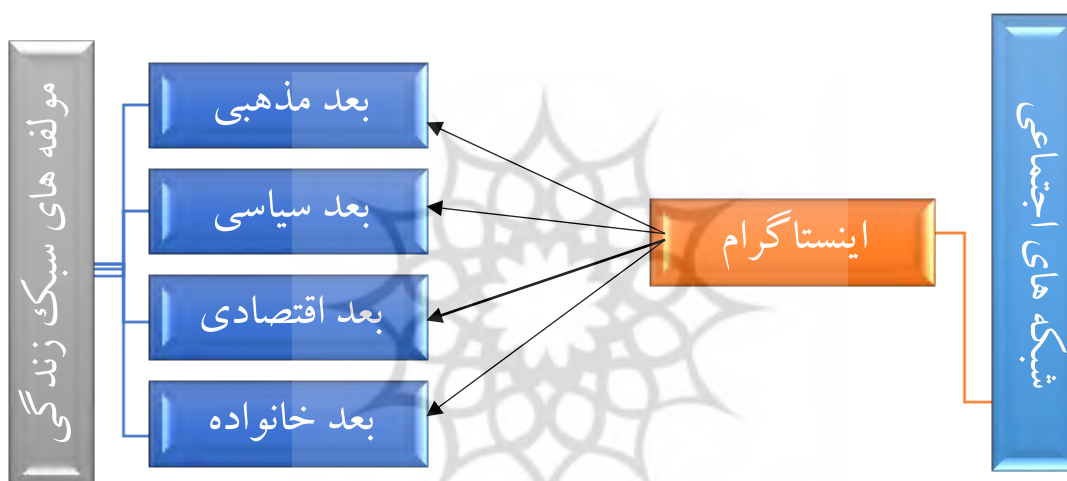
3. Joinson

4. Larsen

افرادی که صاحب صفحه آن‌ها را می‌شناسد ارسال شده است یا غریبه‌ها. شکل یک مدل مفهومی تحقیق بر اساس مرور مطالعات پیشین است.

جاشوا و چاکویر (۲۰۱۷) طی پژوهشی تحت عنوان «تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر سبک زندگی اجتماعی» به بررسی تعیین تأثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی و ادبی شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی (در ابعاد پوشش، شیوه محاوره، برقراری ارتباط، روند دوست‌یابی)، در جامعه امروزی پرداخت.

بر اساس مطالعه و موارد ذکر شده مدل عملیاتی پژوهش به شکل زیر می‌باشد:

شکل ۱. تأثیر شبکه اجتماعی (اینستاگرام) بر مولفه‌های سبک زندگی

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر به لحاظ هدف، کاربردی است و ماهیت توصیفی-تحلیلی دارد. در این تحقیق جامعه مورد مطالعه فرماندهان، مسئولین و کارکنان ستاد تهران نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران به همراه خانواده‌هایشان بودند که نسبت به مفهوم سبک زندگی و شبکه‌های مجازی آگاهی‌های لازم را داشتند و از نظر سطح تحصیلات بالاتر از دیپلم بودند، همچنین حداقل در یکی از شبکه‌های اجتماعی حضور داشتند و طی روز ساعاتی را صرف حضور در شبکه‌های اجتماعی میکردند. روش نمونه‌گیری در پژوهش حاضر نمونه‌گیری تصادفی ساده بود. جهت تعیین حجم نمونه در مرحله پیش‌آزمون تعداد پانزده پرسشنامه به طور آزمایشی موردبررسی قرار گرفت که پس از اطمینان از پایایی پرسشنامه حجم نمونه با توجه به فرمول کوکران ۴۰ نفر تعیین گردید.

$$n = \frac{1008 \times (1.96^2) \times (1.26^2)}{1008 \times (0.05^2) + (1.96^2) \times (1.26^2)} \cong 40$$

پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش محقق ساخته بود، جهت اطمینان از روایی پرسشنامه قبل از اجرا با چند تن از استادان و صاحب نظران، مشورت شد و سؤال‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و در نهایت به تأیید صاحب نظران و متخصصانی که در تهیه و تنظیم پرسشنامه تبحر و تجربه لازم را داشتند پرسشنامه برای مرحله پیش‌آزمون آماده گردید. برای اندازه‌گیری پایایی پرسشنامه از شاخصی بنام «ضریب پایایی» استفاده شد. در این تحقیق برای آزمون پایایی، اقدام به محاسبه آلفای کرونباخ خواهد شد؛ که در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ $0/835$ به دست آمد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS24 استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های آمار توصیفی

بر اساس نتایج به دست آمده از سطح تحصیلات بیشترین فراوانی مربوط به سطح تحصیلات فوق لیسانس می‌باشد و سطح تحصیلات فوق دیپلم با فراوانی کمترین فراوانی را داشت؛ بنابراین افراد مورد مطالعه ما از سطح تحصیلی خوبی برخوردار بودند؛ و تحصیلات لازم برای آگاهی از شبکه‌های اجتماعی و اثرات این شبکه‌ها را بر زندگی داشتند. بر اساس سنجش ما پنجاه درصد جامعه آماری این پژوهش نظامی و نیمی دیگر مربوط به کارمند اداری، خدمات و خانه‌دار بودند. در مورد شبکه اجتماعی مورد استفاده توسط پاسخگویان این نتیجه حاصل گردید که اکثر افراد از چند شبکه اجتماعی استفاده می‌کنند و با توجه به این که هر کدام از شبکه‌های اجتماعی قابلیت خاصی دارند چنین نتیجه‌ای مورد انتظار بود زیرا اکثریت افراد جامعه معمولاً چند شبکه اجتماعی را مورد استفاده قرار می‌دهند. همچنین نتایج مربوط به مدت زمان استفاده از شبکه اجتماعی اینستاگرام به این شرح بود: بیشترین فراوانی مربوط به استفاده بین یک تا دو ساعت در روز با ۳۵ درصد و کمترین فراوانی به استفاده کمتر از یک ساعت در روز با فراوانی $7/5$ درصد است. با توجه به این نتیجه اکثریت (۳۵ درصد از جامعه آماری مورد مطالعه) بین یک تا دو ساعت در روز به این شبکه اجتماعی اختصاص می‌دهند.

یافته‌های حاصل از آمار استنباطی

آمار توصیفی تنها می‌تواند تصویری از جامعه مورد مطالعه ارائه دهد، اما قادر به بیان روابط بین متغیرها و تبیین متغیر یا متغیرهای وابسته نیست. زیرا در این سطح، محقق در هر مرحله تنها با یک متغیر سروکار دارد؛ اما در تحقیقات اقتصادی- اجتماعی محقق عمدتاً به دنبال تحلیل و تبیین داده‌ها و متغیرهای مورد نظر است. به همین دلیل سعی می‌کند با استفاده از آمار استنباطی به بررسی روابط بین متغیرها، تفاوت موجود در بین گروه‌های مورد مطالعه و یا تبیین متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل و غیره بپردازد.

بررسی تفاوت میانگین بین متغیرهای فردی پژوهش با تأثیر اینستاگرام بر سبک زندگی

جدول ۱، نتایج تفاوت میانگین بین متغیرهای فردی پژوهش با تأثیر اینستاگرام بر سبک زندگی را نشان می‌دهد. با توجه به نرمال بودن جامعه و بررسی تفاوت میانگین بین چند گروه از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه یا F استفاده شد. بنابر نتایج به دست آمده بین سطوح تحصیلی مختلف جامعه آماری با نگرش آنان در مورد تأثیر اینستاگرام بر سبک زندگی خانواده تفاوتی معنی‌دار وجود نداشت.

بین نوع شغل جامعه آماری با نگرش آنان در مورد تأثیر اینستاگرام بر سبک زندگی خانواده تفاوتی معنی‌دار در سطح پنج درصد مشاهده شد بنابراین بین نگرش افراد با شغل‌های مختلف (شغل نظامی، اداری، خدماتی، خانه‌دار) تفاوت معنی‌داری از نظر نگرش در مورد تأثیر شبکه اجتماعی اینستاگرام بر سبک زندگی خانواده وجود داشت.

همچنین بر اساس نتایج به دست آمده از این جدول بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مختلف با نگرش کارکنان در مورد تأثیر اینستاگرام بر سبک زندگی خانواده تفاوتی معنی‌دار وجود نداشت.

بر اساس نتایج به دست آمده از جدول ۱ بین بازه زمانی مختلفی که جامعه آماری این پژوهش صرف شبکه‌های اجتماعی می‌کنند با نگرش آنان در مورد تأثیر اینستاگرام بر سبک زندگی خانواده تفاوتی معنی‌دار در سطح یک درصد وجود داشت یعنی نگرش افراد در مورد تأثیر شبکه اجتماعی اینستاگرام بر سبک زندگی خانواده با میزان استفاده آنان در طول روز از شبکه‌های اجتماعی رابطه معنی‌دار دارد. در همین راستا بین بازه زمانی مختلفی که جامعه آماری این پژوهش صرف شبکه اجتماعی اینستاگرام می‌کنند با نگرش آنان در مورد تأثیر اینستاگرام بر سبک زندگی خانواده تفاوتی معنی‌دار در سطح یک درصد وجود داشت.

جدول ۱. بررسی تفاوت میانگین بین متغیرهای فردی پژوهش با تأثیر اینستاگرام بر سبک زندگی

متغیر مستقل	جنس	متغیر وابسته	جنس	نوع آزمون	مقدار f	سطح معنی‌داری
سطح تحصیلات	اسمی چندوجهی	سبک زندگی خانواده	شبه فاصه له‌ای	F	۵ ۱/۶۱	۰/۱۹۶
شغل	اسمی چندوجهی	سبک زندگی خانواده	شبه فاصه له‌ای	F	۵ ۲/۶۹	۰/۰۵۵ *
نوع شبکه اجتماعی	اسمی چندوجهی	سبک زندگی خانواده	شبه فاصه له‌ای	F	۴ ۱/۲۹	۰/۲۳۹
مدت زمان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در روز	اسمی چندوجهی	سبک زندگی خانواده	شبه فاصه له‌ای	F	۴ ۶/۱۴	۰/۰۰۱ **
مدت زمان استفاده از شبکه اجتماعی اینستاگرام در روز	اسمی چندوجهی	سبک زندگی خانواده	شبه فاصه له‌ای	F	۲ ۴/۹۶	۰/۰۱۱ **

مدل پیش‌بینی رگرسیون تأثیر اینستاگرام بر سبک زندگی خانواده

جهت پیش‌بینی میزان اثرات متغیرهای پژوهش بر یکدیگر از رگرسیون خطی چندگانه به روش گام‌به‌گام استفاده شد. در رگرسیون خطی چندگانه، تغییرات یک متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. با توجه به معنادار بودن آزمون ضرایب همبستگی، تحلیل رگرسیون مناسب بوده و نشان‌دهنده وجود قابلیت پیش‌بینی متغیرهای مورد مطالعه است. آزمون دوربین واتسون نیز بیانگر این بود که خطاها از یکدیگر مستقل هستند و می‌توان از آزمون رگرسیون استفاده نمود.

جهت پیش‌بینی میزان اثرات متغیرهای پژوهش بر یکدیگر از رگرسیون خطی چندگانه به روش گام‌به‌گام (Stepwise) استفاده شد. نتایج رگرسیون گام‌به‌گام بیانگر تأثیر مستقیم اینستاگرام بر هر چهار بعد مذهبی، سیاسی، اقتصادی و خانواده بود؛ و در گام اول بعد خانواده بیشترین تأثیر را پذیرفت و پس از آن بعد سیاسی، مذهبی و اقتصادی به ترتیب تأثیر پذیرفتند.

جدول ۲. مدل پیش‌بینی رگرسیون تأثیر اینستاگرام بر سبک زندگی خانواده

سطح معنی‌داری	آماره t	ضرایب	ضرایب استاندارد نشده		مدل
		استاندارد شده	خطای معیار	B	
./**...	۱۳/۸۳	۰/۹۱۰	۰/۱۰۶	۴۶۱ ۱/	بعد خانواده
./**...	۶/۶۳	۰/۳۹۱	۰/۱۹۸	۳۱ ۱	بعد سیاسی
./**...	۷/۵۱	۰/۲۲۷	۰/۱۳۴	۱۰۰ ۱	مذهبی
./**...	۱۳/۱۳	۰/۱۶۶	۰/۰۷۰	۹۳۹ ۰/	اقتصادی

گام اول: در این گام، متغیر بعد خانواده وارد معادله شد. در این گام ضریب همبستگی چندگانه برابر با $r=0/913$ و ضریب تعیین برابر با $R^2=0/834$ به دست آمد. بنابراین در گام اول این متغیر، مهم‌ترین متغیر بوده و به‌تنهایی ۸۳ درصد از تغییرات تأثیر اینستاگرام بر سبک زندگی خانواده را تبیین نمود.

گام دوم: در این گام، متغیر بعد سیاسی وارد معادله شد. با ورود این متغیر، ضریب همبستگی به $r=0/961$ و ضریب تعیین به $R^2=0/924$ رسید که نشان می‌دهد این متغیر توانسته است ۹ درصد از تغییرات تأثیر اینستاگرام بر سبک زندگی خانواده را تبیین نماید.

گام سوم: در این گام، بعد مذهبی وارد معادله شد که در نتیجه ضریب همبستگی چندگانه به $r=0/985$ و ضریب تعیین به $R^2=0/972$ رسید که نشان داد این متغیر توانسته $0/05$ درصد از واریانس کل را تبیین نماید.

گام چهارم: در این گام، بعد اقتصادی وارد معادله شد. با ورود این متغیر، ضریب همبستگی چندگانه به $r=0/998$ و ضریب تعیین به $R^2=0/995$ رسید که نشان می‌دهد این متغیر توانسته $0/02$ درصد از واریانس کل را تبیین نماید.

$$Y = + 1/466 X_1 + 1/31 X_2 + 1/0 X_3 + 0/939 X_4$$

تأثیر اینستاگرام بر سبک زندگی خانواده Y

X_1 = بعد خانواده

X_2 = بعد سیاسی

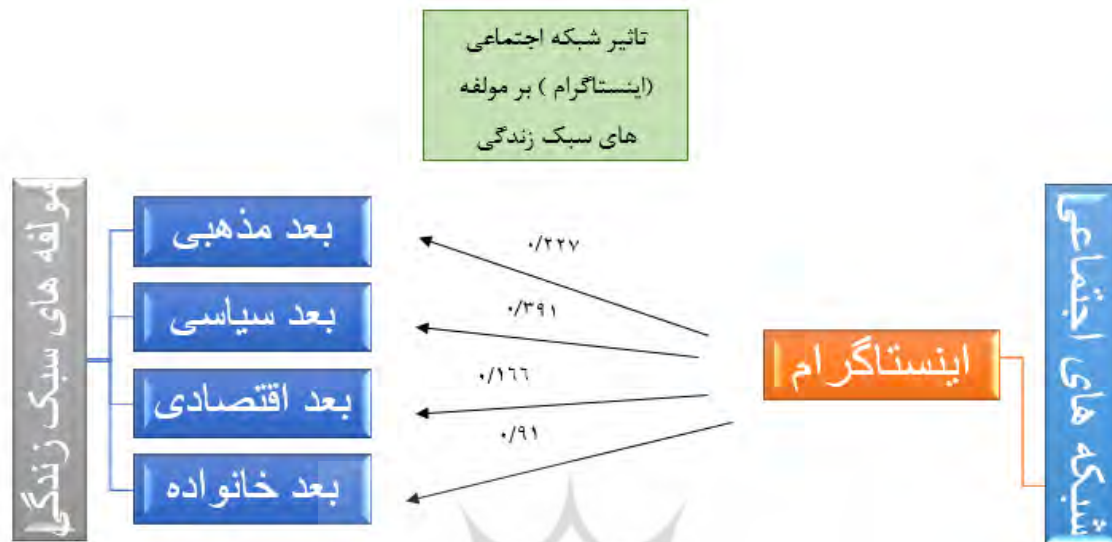
X_3 = بعد مذهبی

X_4 = بعد اقتصادی

همچنین طبق جدول ۲ اینستاگرام بر هر چهار بعد سبک خانواده تأثیر معنی‌دار دارد. نتایج در جدول ۲ قابل مشاهده است.

همان‌طور که در جدول مشخص شده است آماره تی عبارت از مقدار آزمون t که در سطح یک درصد معنی‌دار شده است و ضریب استاندارد شده بتا قضاوت در مورد سهم هر بعد در تغییرات تأثیر اینستاگرام نشان می‌دهد. مقدار مثبت ضریب (B) برای هر چهار مؤلفه نیز نشان‌دهنده رابطه مثبت و مستقیم این متغیرها با متغیر مستقل است؛ به طوری که با افزایش میزان هر یک از متغیرها، میزان متغیر وابسته نیز افزایش می‌یابد. ضریب بتا نیز وظیفه تعیین سهم تأثیر اینستاگرام بر هر یک از ابعاد دارد بنابراین بعد خانواده با بتای $0/910$ دارای سهم از پیش‌بینی تغییرات تأثیر اینستاگرام بر مؤلفه‌های سبک زندگی بود.

در نهایت مدل پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفت و اثرات مستقیم اینستاگرام بر مؤلفه‌های سبک زندگی بررسی شد بر اساس بتای به دست آمده بین اینستاگرام و کلیه مؤلفه‌های سبک زندگی در سطح یک درصد رابطه مثبت و معنی‌داری وجود داشت.

شکل ۲. میزان ارتباط بین اینستاگرام و مؤلفه های سبک زندگی

نتیجه گیری و پیشنهادها

پژوهش حاضر باهدف بررسی تأثیر شبکه اجتماعی اینستاگرام بر ابعاد سبک زندگی کارکنان نظامی در سال ۱۳۹۹-۱۳۹۸ انجام گرفت.

جهت پیش بینی میزان اثرات متغیرهای پژوهش بر یکدیگر از رگرسیون خطی چندگانه به روش گام به گام استفاده شد. نتایج رگرسیون گام به گام بیانگر تأثیر مستقیم اینستاگرام بر هر چهار بعد مذهبی، سیاسی، اقتصادی و خانواده بود؛ و در گام اول بعد خانواده بیشترین تأثیر را پذیرفت و پس از آن بعد سیاسی، مذهبی و اقتصادی به ترتیب تأثیر پذیرفتند. مطالعات اندکی مرتبط به عنوان این پژوهش انجام گرفته است که نتایج آنان تا حدودی با نتایج این پژوهش همسو می باشد در همین راستا قرایی آشتیانی، دهقان و رحیمی (۱۳۹۸) طی پژوهش خود بر کاهش هویت دینی و قومی در دخترانی که از اینترنت استفاده می کنند نسبت به گروه مقابل اشاره داشتند. از طرفی شادمانی و همکاران (۱۳۹۵) وابستگی در ارتباطات مجازی انتشار اطلاعات خصوصی، آزار جنسی از جمله خطراتی است که متوجه زنان و دختران در فضای مجازی است و موجب مورد خشونت قرار گرفتن آنها در فضای مجازی می گردد.

علاوه بر این (اکبریان، ۱۳۹۶) پژوهشی بر اساس افزایش استفاده از اینترنت و به ویژه شبکه های اجتماعی موبایلی را مورد بررسی قرارداد که این روزها به رغم استفاده های مفیدی که دارد، در کنار اشتغال به کار طولانی والدین و تغییر نگرش والدین به تربیت فرزندان، موجبات دوری اعضای خانواده از یکدیگر را فراهم ساخته است به گونه ای که به رغم

نزدیکی فیزیکی و در زیر یک سقف بودن در داخل خانواده، گاه فاصله عاطفی و معنوی زیادی را از یکدیگر تجربه می‌کنند و افراد خانواده کمترین مراودات و گفتگوی همدلانه را باهم دارند.

همچنین نتایج پژوهش جاشوا و کوایر (۲۰۱۷) نشان داد تأثیر رسانه بر رشد اجتماعی، به عواملی مانند تعامل با خانواده، همسالان، مدرسه و شبکه‌های ارتباطی بستگی دارد؛ برای مثال، هنگامی که رابطه کودک با خانواده‌اش رضایت‌بخش نباشد، به شبکه اجتماعی پناه می‌برد و درباره آنچه می‌بیند، به تخیل می‌پردازد.

بنابراین شبکه‌های اجتماعی بر جنبه‌های مختلف زندگی فردی و اجتماعی افراد اثرگذارند و در حال گسترش هستند و در آینده، به مراتب نقش بیشتر و مهم‌تری را در زندگی ایفا خواهند کرد. شبکه‌های اجتماعی، امکان بیان ایده‌ها و نظرها، به صورت آزادانه، همراه با تعامل با افکار، سلیقه‌ها و نظرهای دیگران را فراهم آورده و مرز و خط‌کشی بین مخاطب و رسانه را از بین برده‌اند، اما باید توجه کرد که غرب با راه‌اندازی شبکه‌های اجتماعی در پیشبرد اهداف ضد دینی خود نیز بهره برده است. بسیج افکار عمومی برای رذایل اخلاقی، هتک حرمت مقدسات دین، اشاعه فساد و بی‌بندوباری و ازهم‌پاشیدگی خانواده‌ها، جزو آسیب‌های مهم شبکه‌های اجتماعی است. بنابراین، نقش آگاهی‌بخشی به کاربران و جوانان، بسیار راهگشاست. این نوشتار با تأیید اجرای درست سیاست‌های امنیتی، در کنترل و مبارزه با آسیب‌های احتمالی شبکه‌های اجتماعی، معتقد است که نباید فقط به راهکارهای سلبی بسنده کرد و در کنار ایجاد محدودیت، باید نقش فرهنگی و مراکز دینی، مانند حوزه‌های علمیه و روحانیت و گروه‌های مرجع و اثرگذار و اهتمام ویژه مسئولان و خانواده‌ها را اثرگذار دانست. در این میان، نقش صداوسیما جایگاه ویژه‌ای دارد. این رسانه می‌تواند با بهره‌مندی از زبان هنر و فن‌آوری مدرن، در صف نخست این مبارزه نقش‌آفرینی کند و با تولید آثار فاخر و به‌کارگیری مجموعه توانمند نیروهای ارزشی برای آگاهی‌بخشی به جوانان و آگاهی و آموزش دادن به جوانان در چگونگی مواجهه با شبکه‌های اجتماعی، آشنا کردن کاربران جوان با ترفندهای عوامل بیگانه در فرآیند دین‌زدایی، اطلاع‌رسانی مستمر و فرهنگ‌سازی در زمینه استفاده از شبکه‌های اجتماعی داخلی از فروافتادن در دام دشمنان در ورطه گمراهی، جلوگیری و سلامت و نشاط دینی و ملی آنان را حراست کند. با توجه به نتایج پژوهش و تأثیر شبکه‌ی اجتماعی اینستاگرام بر هر چهار بعد سبک زندگی پیشنهادهای زیر جهت کاهش اثرات منفی بر سبک زندگی خانواده در هر چهار بعد راهکارهای زیر ارائه می‌گردد:

بعد خانواده

- آموزش مهارت‌های لازم به نسل جوان
- ایجاد رابطه اعتماد بین والدین و فرزندان
- پرهیز از صفحه‌گردی بی‌هدف در خانواده و زوج‌های جوان
- توجه بیشتر خانواده‌ها و زوج‌های جوان به اوقات فراغت

- همراهی گروهی والدین با فرزندان در فضای مجازی
- بالا بردن سواد رسانه‌ای اعضای خانواده و زوج‌های جوان
- حساسیت خانواده‌ها در خصوص تنها بودن فرزندان در فضای مجازی
- دختر و پسر نوجوان در محیط بیرون از خانه دارند دقیقاً همان حساسیت را باید در فضای مجازی هم

بعد سیاسی

- برای کسب اطلاعات صحیح در زمینه‌های مختلف اعم از سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و... راه‌های متعددی وجود دارد که ارزش هر کدام بر اساس مؤلفه‌هایی از قبیل میزان صحت و سقم اطلاعات، عمیق - کوشش نماید سطح اطلاعات و معلومات خود را درباره میانی اندیشه سیاسی در اسلام را از طریق مطالعه کتاب‌های معتبری که در این زمینه وجود دارد، بالا برده و نسبت به مبانی و بنیادهای نظری اسلام در مورد سیاست، اطلاعات عمیق ریشه‌ای و اصولی کسب نماید.

- باید توجه شود که کسب اطلاعات هر چند صحیح به تنهایی نمی‌تواند انسان را به بینش و درک سیاسی قوی نسبت به واقعیات رسانده و از خطا و اشتباه مصون نگه دارد. جمع‌آوری اطلاعات صحیح زمانی کارآمد و مفید می‌باشد که در پروسه و روند تحلیل سیاسی به خدمت گرفته شود. توضیح آن که:

- تحلیل سیاسی Political Analysis به معنای «تجزیه پدیده به اجزای تشکیل‌دهنده، شناخت اجزا و ارتباط آن‌ها با یکدیگر و شناسایی کلیت پدیده مورد بررسی» می‌باشد.

بعد مذهبی

- تقویت باورها و ارزش‌های دینی و مذهبی
- کسب معرفت و آگاهی دادن به جوانان
- برنامه‌ریزی مناسب و بهره‌گیری از فضای اینستاگرام جهت تبلیغ دین
- ایجاد صفحات اینستاگرامی مذهبی و ایجاد محیط‌های گفت‌وگو و اعلام نظر در صفحات و پاسخ به نظرات و

سوالات دینی

- آگاهی و آموزش دادن به افراد در چگونگی مواجهه با شبکه‌های اجتماعی (آموزش اینستاگرام)
- آشنا کردن کاربران با ترفندهای عوامل بیگانه در فرآیند دین زدایی

بعد اقتصادی

- استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بازاریابی مؤثر
- استفاده از شبکه‌های اجتماعی در تبلیغات
- نقش شبکه‌های اجتماعی در آموزش

منابع

- اکبریان، نرگس (۱۳۹۶). عصر مجازی و چالش‌های پیش رو، اولین کنفرانس شهروند مسئول، تهران.
- زکایی، محمد حسین؛ خطیبی، فخره (۱۳۹۵). رابطه حضور در فضای مجازی و هویت مدرن، تهران، فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه علامه، شماره ۳۳
- سخنان رهبر معظم انقلاب در بین جوانان (۱۳۹۱). تهران، مصلى امام خمینی، انتشارات مهندسی فرهنگی سرور، اسفندیار (۱۳۹۲). خانواده در کوچه پس کوچه‌های اینترنت، مجله پیام، تهران.
- شادمانی، مهدیه (۱۳۹۵). واکاوی چالش‌های زنان در فضای سایبری. فصلنامه مطالعاتی صیانت از حقوق زنان، ۳۸-۵۱
- عباسی، حسن (۱۳۹۷). کارکرد سیاسی شبکه‌های اجتماعی مجازی، فصلنامه سیاست، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دوره ۴۵.
- فتاحیان، مریم، (۱۳۹۵). بررسی علل جهانی افزایش خشونت سایبری علیه زنان، سومین کنفرانس جهانی روانشناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی در آغاز هزاره سوم، شیراز، با همکاری مشترک دانشگاه علمی کاربردی آذین شوستر- دانشگاه زرقان- واحد پژوهش دانش پژوهان همایش آفرین فرزانه، سیف‌الله؛ فلاحی شهاب‌الدینی (۱۳۹۴). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی (مورد مطالعه: دانش آموزان دختر متوسطه دوره دوم شهر بابل)، دو فصلنامه مشارکت و توسعه اجتماعی، سال اول، شماره یک، ۱-۲۲.
- فیروزآبادی، سید ابوالحسن. (۱۳۹۷). تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر اقتصاد مقاومتی، به گزارش و به نقل از پایگاه خبری بازار سرمایه (سنا)،
- قرایی آشتیانی، محمدرضا؛ دهقان، نبی‌اله؛ رحیمی، غلامرضا (۱۳۹۸). ماهیت زندگی و سبک زندگی نظامیان. مجله مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی. شماره ۳۴.
- لشکرآرا، فرهاد؛ برزویی، حمید (۱۳۸۹). نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در بهبود کیفیت زندگی، اولین همایش ملی دانشجویی مدیریت و فناوری‌های نوین، تهران،
- مقتدایی، زینب. (۱۳۹۳). اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی در عصر جدید ارتباطات، مجله راسخون.

Abbasi, Hassan (2018). Political Functioning of Virtual Social Networks, Political Quarterly, Faculty of Law and Political Science, Volume 45.

Akbarian, Narges (2017). Virtual Age and the Challenges Ahead, the first conference of the responsible citizen, Tehran.

DiMaggio, P, Hhargittai, E, Newman, W.R. & Robinson, J.P. (2001). Social implications of internet. Annual review sociology.

Farzaneh, Saifullah; Falahati; Shahab al-Dini (2015). A Study of Social Factors Affecting the Tendency to Virtual Social Networks) Study: Secondary School Secondary School Girls in Babil (Two Quarterly Journal of Participation and Social Development, First Year, Issue 1, pp. 1-22.

Fattahian, Maryam, (2016). A Study of the Global Causes of Increasing Cyber Violence Against Women, 3rd World Conference on Psychology and Educational Sciences, Law and Social Sciences at the Beginning of the Third Millennium, Shiraz, in collaboration with Azin Shushtar University of Applied Sciences, Zarghan University.

Firoozabadi, Seyed Abolhassan (2018). The impact of social networks on the resistance economy, according to the report and quoted by the capital market news site (Senate).

Joinson, A. N. (2008). 'Looking at', 'Looking up' or 'Keeping up with' people? Motives and uses of facebook. In Proceedings of the 26th annual SIGCHI conference on human factors in computing systems. New York: ACM: pp. 1027-1036.

Joshua, Chukwuere. (2017). The impact of social media on social lifestyle, Journal of the Association for Information Science and Technology, Ife centre for Psychological Studies/ Services, Ile-Ife, Nigeria.

Larsen, Malene Charlotte. (2009). Girls are more preoccupied with photo comments than boys. Rtrived from <http://malenel.wordpress.com/category/youth>.

Lashkar-e-Ara, Farhad; Borzoi, Hamid (2010). The Role of Information and Communication Technology in Improving Quality of Life, First National Conference of Student Management and New Technologies, Tehran.

Muqtada'i, Zainab. (2014), Internet and virtual social networks in the new age of communication, Raskhoon Magazine.

Nalwa, K, & Anand, A.P (2003). Internet Addiction instudents: a Cause of Concern. Cyber Spycholigy and Behavior.653-656.

Qaraei Ashtiani, Mohammad Reza; Dehghan, Nabiullah; Rahimi, Gholamreza (2019). The nature of life and the lifestyle of the military. Journal of Strategic Knowledge Interdisciplinary Studies. No. 34.

Shadmani, Mahdieh (2016). Analyze women's challenges in cyberspace. Journal of the Protection of Women's Rights, pp. 38-51.

Soror, Esfandiar (2013). Family in the back alleys of the Internet, Payam Magazine, Tehran.

Speech of the Supreme Leader of the Revolution among the youth (2012). Tehran, Imam Khomeini Mosque, Cultural Engineering Publications.

Zokai, Mohammad Hossein; Khatibi, Fakhreh (2016). The Relationship between Virtual Space and Modern Identity, Tehran, Allameh University Social Sciences Quarterly, No.